

RINGERIKE KOMMUNE

Det er viktig at de eksisterende tjenestene på voldsfeltet har beredskapskompetanse og ressurser til å tilpasse ordinære tiltak til en ekstraordinær situasjon.

Frihet fra vold

Temaplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2023 - 2030

Innhold

Forord	5
Oversikt over tiltak og innsatsområder.....	7
<i>Innsatsområde 1: Målrettet forebygging</i>	<i>7</i>
<i>Innsatsområde 2: Effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse.....</i>	<i>7</i>
<i>Innsatsområde 3: Helhetlig kriseberedskap</i>	<i>7</i>
<i>Innsatsområde 4: Forebygging av internettrelaterte overgrep</i>	<i>7</i>
Innledning	9
<i>Innsatsen skal ha en helhetlig tilnærming.....</i>	<i>9</i>
<i>Innsatsen skal samordnes på tvers av sektorer og etater</i>	<i>10</i>
Årsaker, omfang og konsekvenser av vold i nære relasjoner	11
Omfang av vold i nære relasjoner i Norge.....	13
<i>Flere kvinner enn menn utsettes for alvorlig og gjentatt vold i nære relasjoner</i>	<i>13</i>
<i>En fjerdedel av alle drap i Norge er partnerdrap.....</i>	<i>13</i>
<i>Eldre over 65 år utsettes for vold i nære relasjoner</i>	<i>13</i>
<i>Barn og unge utsettes for vold i familien</i>	<i>13</i>
<i>Lhbtqi personer - utsatthet for vold i nære relasjoner.....</i>	<i>14</i>
<i>Personer med nedsatt funksjonsevne utsettes for grovere overgrep</i>	<i>14</i>
<i>Personer med innvandrerbakgrunn utsettes for vold av partner og partners familie</i>	<i>14</i>
Innsatsområde 1: Målrettet forebygging	16
<i>Barneverntjenesten</i>	<i>16</i>
<i>Helse og omsorg.....</i>	<i>18</i>
<i>Fastleger og legevakt.....</i>	<i>18</i>
<i>Nærmere om legevaktens tjenester</i>	<i>18</i>
Rådgiver/veileder.....	18

Psykososial førstehjelp	18
Medisinsk undersøkelse.....	19
<i>Tildelingskontoret for helse og omsorgstjenester.....</i>	<i>19</i>
<i>Kommunalt kriseteam.....</i>	<i>19</i>
<i>Ringerike krise og kompetansesenter.....</i>	<i>20</i>
<i>Tannhelsetjenesten</i>	<i>20</i>
<i>Barnehage og skole.....</i>	<i>21</i>
Barnehage.....	21
Skole	22
<i>Spesialpedagogiske tjenester</i>	<i>22</i>
<i>Kultur, idrett og fritid</i>	<i>23</i>
<i>Ringerike Familievernkontor.....</i>	<i>23</i>
<i>Læringscenteret for voksne.....</i>	<i>24</i>
<i>Tolk.....</i>	<i>24</i>
Pasienter og tolking	24
Hva er en tolk og hva er tolkens oppgaver?	25
<i>Forebyggende helsetjenester</i>	<i>25</i>
Svangerskapsomsorgen	25
Helsestasjon for sped- og småbarn 0-5 år	25
Skolehelsetjenesten i barne- og ungdomskolen	26
Skolehelsetjenesten på videregående skole	26
Helsestasjon for ungdom.....	27
<i>Vold mot dyr.....</i>	<i>27</i>
<i>NAV.....</i>	<i>27</i>
<i>Psykisk helse og rus.....</i>	<i>28</i>
Rask psykisk helsehjelp	28
Psykisk helsetjeneste team.....	29

Rusteamet.....	29
Villa'n	30
Pårørende	30
<i>Frivilligaktører i Ringerike kommune</i>	30
<i>Andre aktører i Ringerike kommune</i>	30
<i>Tiltak</i>	31
Innsatsområde 2: Effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse.....	32
<i>Statens barnehus</i>	32
<i>Politiråd</i>	33
<i>Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)</i>	33
<i>Konfliktrådet</i>	33
<i>Frimsorgen</i>	34
<i>Tiltak</i>	34
Innsatsområde 3: Helhetlig kriseberedskap	35
<i>Situasjonen under koronapandemien - hva har vi lært?</i>	35
<i>Hva skal til for at tjenester fungerer optimalt under en krise?</i>	35
<i>Tiltak</i>	36
Innsatsområde 4: Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep	37
<i>Informasjon og råd til barn og unge</i>	37
<i>Informasjon og råd til foreldre</i>	38
<i>Tiltak</i>	38
Viktige telefonnumre.....	38
Kilder.....	40

Forord

Ringerike kommune reviderer lokal temaplan/veileder fra 2016 og tar utgangspunkt i Regjeringen sin temaplan «Frihet fra vold» for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021-2024.

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet med store konsekvenser både for den som utsettes direkte og for den som lever i en tilværelse med vold. Denne volden utgjør et omfattende samfunns -og folkehelseproblem og er en av de største likestillingsutfordringene.

Barn og voksne skal ikke leve i utrygghet i sine egne hjem i frykt for personer de i utgangspunktet anser som sine nærmeste. Vi kan ikke godta at for noen er borte best fordi volden gjør hjemmet til et farlig sted. Alle skal ha friheten og muligheten til å leve trygge liv. Det er kun den som utøver vold som er ansvarlig for sine handlinger. Offentlige myndigheter har en forpliktelse til å beskytte enkeltmennesket og forebygge og bekjempe denne kriminaliteten. Det framgår både av norsk lovgivning og internasjonale konvensjoner.

Vold i nære relasjoner er ikke bare fysisk vold, men også psykiske, seksuelle og økonomiske overgrep mot en person voldsutøveren har en nær relasjon til. Det kan være vold fra nåværende eller tidligere partner, inkludert kjæreste, samboer og ektefelle. Det kan også være vold mot andre i nær relasjon, både barn, unge, voksne og eldre. Vold mot familiens kjæledyr kan også være en del av voldsbildet. Ofte har volden en digital dimensjon. I ytterste konsekvens tar vold i nære relasjoner liv. Når det er følelsesmessige bånd mellom voldsutsatt og voldsutøver kan det være vanskelig å bryte ut av et voldelig forhold. I mange tilfeller holdes volden skjult gjennom frykt, skam, isolasjon, manipulering og fornektelse. Den voldsutsatte vil ofte forsøke å skjule sin situasjon, barn er lojale mot sine foreldre og voldsutøver benekter at volden finner sted. Dette stiller politi og hjelpeapparat overfor noen særlige utfordringer. Det vanskeliggjør avdekking, etterforskning og muligheten til å bistå og beskytte voldsutsatte på en god måte.

Det pågår mye godt arbeid i de ulike sektorene og på de ulike nivåene i forvaltningen, men det er fortsatt en vei å gå for at alle skal kunne leve sine liv frie fra vold. Denne temaplanen slår fast at arbeidet mot vold i nære relasjoner skal ha høy prioritet også i årene som kommer. Utfordringene lokalsamfunnet står overfor, skal møtes med handling som er basert på solid og oppdatert kunnskap.

For å lykkes med å bekjempe vold i nære relasjoner må innsatsen være helhetlig og samordnet.

Gjennom denne lokale temaplanen legger kommunen til rette for effektiv forebygging, mer likeverdige og sammenhengende tjenester til voldutsatte og ansvarliggjøring, straffeforfølgning og behandling av den som utøver vold. Dette er i tråd med Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen).

«Å prioritere arbeidet mot vold og overgrep er en investering i fremtiden»

Oversikt over innsatsområder og tiltak

Temaplanen er inndelt i følgende innsatsområder:

1. Målrettet forebygging
2. Effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse
3. Helhetlig kriseberedskap
4. Internettrelaterte overgrep

Innsatsområde 1: Målrettet forebygging

Tiltak:

- Kompetanseheving av ansatte
- Videreutvikling og opprettholdelse av arbeidsgruppe vold, seksuelle overgrep og SSA saker

Innsatsområde 2: Effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse

Innsatsområde 2

- Videreutvikle arbeidet i Politiråd etter nasjonale føringer
- Opprettholde og videreutvikle SLT arbeidet

Innsatsområde 3: Helhetlig kriseberedskap

Tiltak

- Utvikle tilbud til voldsutsatte som må tilpasses deres ulike tilleggsutfordringer – også i krisetider.
- Lage beredskaps- og kontinuitetsplaner for å håndtere ulike typer kriser, også i langvarige krisesituasjoner. Det innebærer å prioritere visse ressurser og personer og sørge for at nøkkelpersonell fortsatt kan holde de kritiske funksjonene i gang.
- Inkludere tjenestene til barn og unge i våre overordnede beredskaps- og kontinuitetsplaner. Dette arbeidet er påbegynt, og baseres på DSB veileder om håndtering av Covid-19.

Innsatsområde 4: Forebygging av internettrelaterte overgrep

Tiltak: Informasjon/Foreldrestøtte/veiledning

- Legge til rette for at barn og unge er trygge på internett gjennom oppdatert og tilgjengelige informasjon om internettrelaterte overgrep.
- Barn og unges behov skal være utgangspunkt for innsatsen gjennom bruk av elevråd og ungdomsråd og vurdering av barns rettigheter.
- Sikre tilstrekkelig kompetanse om internettrelaterte overgrep.
- Legge til rette for at oppdatert kunnskap om internettrelaterte overgrep er inkludert i hjelpetilbud og tjenester.

Tiltak: Informasjon og opplæring om kunnskapsressurser, risiko og overgrep

- Informere bredt om ressursen www.jegvet.no, «Politiets nettpatroljes veileder», «Delbart» og «Dele er å delta» fra Kripos, Medietilsynet, «Vett på nett», dubestemmer.no og Ung.no.
- Sikre løpende oppmerksomhet om risiko knyttet til bruk av digitale plattformer og verktøy som brukes i barnehage og skole. Det kan være de digitale plattformene Foreldrehverdag, De utrolige årene, Medietilsynet og Politiet.

Innledning

Vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet og utgjør et omfattende samfunns- og folkehelseproblem. Volden skaper utrygghet, kan gi helseutfordringer og tap av velferd, og begrenser den enkeltes livsutfoldelse og mulighet for aktiv samfunnsdeltakelse. Vold i nære relasjoner utgjør en av de største barrierene for å nå målet om likestilling. Både kvinner og menn utsettes for vold i nære relasjoner, men kvinner er i større grad enn menn utsatt for alvorlig og gjentatt vold. Barn kan enten selv bli utsatt for vold i nære relasjoner eller oppleve vold mot noen i familien.

Ringerike kommune sine mål er å bidra til økt sikkerhet og trygghet for befolkningen og for voldsutsatte. Temaplanen skal legge til rette for å forebygge vold i nære relasjoner, beskytte og hjelpe voldsutsatte, ansvarliggjøre og følge opp straffeforfølgning av voldsutøveren dersom behov. Temaplanen gjelder for perioden 2023 - 2030.

Planen er en oppfølging og videreutvikling av den forrige lokale handlingsplanen mot vold i nære relasjoner «Et liv uten vold» (2014-2017), den «Lokale veilederen vold i nære relasjoner» (2016), vedtatte «Tiltak mot vold, seksuelle overgrep og skadelig seksuell atferd (SSA saker)» (2021).

Erfaringene med koronapandemien aktualiserte et behov for å løfte frem beredskapen mot vold i nære relasjoner under kriser. Tiltakene i denne planen vil være viktige for å redusere de langsiktige konsekvensene av pandemien. Til sist krever arbeidet mot vold mot kvinner og vold i nære relasjoner styrket innsats. Alle innbyggere skal føle seg trygge og være frie fra vold overalt og til enhver tid, uansett hvor en bor, jobber, studerer, reiser eller om en er på nettet.

På denne bakgrunn er temaplanen inndelt i følgende innsatsområder:

1. Målrettet forebygging
2. Effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse
3. Helhetlig kriseberedskap
4. Internettrelaterte overgrep

Regjeringens temaplan skal bidra til Norges implementering av Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen), og til at Norge når FNs bærekraftsmål innen 2030. De store menneskelige omkostningene ved vold i nære relasjoner gjør dette til et prioritert område for kriminalitetsbekjempelse. Lokal temaplan vil følge opp dette og ha som hovedmål å redusere forekomst av vold da det vil ha betydelige positive følger for folkehelseprofilen, for likestillingen og for samfunnsøkonomien. Frihet fra vold i nære relasjoner er en forutsetning for en bærekraftig utvikling.

Innsatsen skal ha en helhetlig tilnærming

Innsatsen mot vold i nære relasjoner forutsetter at det iverksettes tiltak for å forebygge, for å gi god bistand til den utsatte og for å straffeforfølge den som utøver volden. Forebygging skal være en hovedstrategi i arbeidet, samtidig skal voldsutsatte få hjelp og beskyttelse.

Straffeforfølgning av voldsutøver står sentralt i den helhetlige innsatsen og er en forutsetning for å sikre voldsutsatte rettsvern.

Innsatsen skal samordnes på tvers av sektorer og etater

En helhetlig og samordnet politikk mot vold i nære relasjoner involverer alle relevante sektorer, etater, institusjoner og organisasjoner. God samhandling mellom forvaltningsnivåer og mellom ulike sektorer på statlig, regionalt og kommunalt nivå er en forutsetning for kvalitet i arbeidet og en effektiv utnyttelse av ressursene. I tillegg er det viktig med et godt samarbeid mellom offentlige, private og frivillige aktører.

Det er viktig å innhente kunnskap om årsaker, omfang og konsekvenser av vold i nære relasjoner, samt å søke å evaluere effekten av iverksatte tiltak. Slik kunnskap er avgjørende for effektiv forebygging og avdekking av vold i nære relasjoner, og for å kunne gi et godt tilbud og tilpasset behandling til utsatte og utøvere.

Årsaker, omfang og konsekvenser av vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner kjennetegnes av at den utsatte har en nær relasjon til den som utøver volden. Det byr på noen helt spesielle utfordringer. Utsatt og utøver vil ha følelsesmessige bånd til hverandre og den utsatte kan i tillegg være økonomisk og materielt avhengig av voldsutøveren. Det kan derfor være vanskelig å bryte ut av et voldelig forhold. Vold er alvorlig kriminalitet som rammer den utsatte hardt og frarøver barn en trygg oppvekst.

Vold i nære relasjoner kan være grov, gjentakende og/eller kontrollerende. Den kan også være av mer episodisk karakter. Volden kan ta mange former: fysisk, psykisk, seksuell og økonomisk. Ofte opplever voldsutsatte ulike former for vold i kombinasjon. I dag har vold i nære relasjoner ofte en digital dimensjon, for eksempel ved at digitale plattformer og verktøy brukes til å kontrollere, trakassere, krenke eller true. Også grov omsorgssvikt, æresrelatert vold, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er former for vold i nære relasjoner. I ytterste konsekvens kan vold i nære relasjoner føre til tap av liv. Rundt hvert fjerde drap i Norge er partnerdrap, og langt de fleste drapsofrene er kvinner. Psykisk vold er alle måter å skade, skremme eller krenke på som ikke er direkte fysiske i sin natur. Psykisk vold kan også utøves digitalt. I samisk kontekst kan ganning i enkelte tilfeller være en del av den psykiske volden. Vold mot familiens kjæledyr kan også være en del av voldsbildet. Personer som er utsatt for vold lever ofte i frykt for at volden skal gjenta seg og eskalere. Dette omtales som latent vold og kan være like skadelig for en persons helse som konkrete voldshandlinger. Denne kompleksiteten reflekteres i straffeloven § 282 og § 283 om mishandling og grov mishandling i nære relasjoner. Å bli utsatt for vold i nære relasjoner kan medføre alvorlige og langvarige fysiske og psykiske helseplager som posttraumatisk stresslidelse, angstlidelser, depresjoner, skadelig rusmiddelbruk, spise- og søvnforstyrrelser, selvskading og selvmordstanker. Volden kan føre til isolasjon, økonomiske problemer, mangelfull utdanning og arbeidsledighet.

Skadevirkningene for barn, som enten selv utsettes for vold eller opplever vold mellom voksne i familien, er store. En uholdbar omsorgssituasjon i barndommen gir risiko for utrygghet, redusert helse og livskvalitet også i voksen alder, og kan øke risikoen for selv å bli voldsutøver eller voldsutsatt som voksen. Volden har også betydelige samfunnsøkonomiske kostnader. Volden kan utløse behov for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barnevernstiltak, krisesentertilbud, sosialhjelp og bistand fra politi og domstol. Mange voldsutsatte mister også tilknytningen til arbeidslivet. En analyse fra 2012 anslår at vold i nære relasjoner koster det norske samfunn mellom 4,6-6 milliarder kroner. (Rasmussen, I., Strøm, S Sverdrup, S.&Vennemo, H. , 2012).

Det er flere faktorer som kan forklare vold i nære relasjoner. Denne volden er både årsak til, uttrykk for og en konsekvens av manglende likestilling mellom kvinner og menn. En slik forståelse må imidlertid suppleres med andre forklaringer på volden, og det må tas høyde for både strukturelle, relasjonelle og individuelle faktorer og samspillet mellom disse. En rekke ulike omfangsundersøkelser viser at vold i nære relasjoner har et stort omfang i Norge. Enkelte kan ha større risiko enn andre for å bli utsatt for vold i nære relasjoner, og faktorer som påvirker risiko kan også påvirke hvilke former for vold man utsettes for. Kjønn er en viktig risikofaktor. Kvinner utsettes i større grad enn menn for alvorlig og gjentatt vold. I tillegg kan blant annet alder, etnisitet, funksjonsnedsettelse, kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og

seksuell orientering påvirke risikoen. FNs spesialrapportør for urfolks rettigheter konkluderte i sin globale studie fra 2015 med at urfolk er spesielt utsatt for vold og overgrep. Også forhold som sosioøkonomisk status, migrasjon, nasjonal minoritetsbakgrunn, rus og graviditet kan ha betydning for utsatthet. Flere av disse faktorene kan virke sammen og bidra til økt risiko. (Rasmussen, I., Strøm, S Sverdrup, S. & Vennemo, H., 2012 og Støren, K.S., Rønning E. & Gram, K.H., (2020).

Omfang av vold i nære relasjoner i Norge

Flere kvinner enn menn utsettes for alvorlig og gjentatt vold i nære relasjoner

I en nasjonal omfangsundersøkelse fra 2014 oppgir 9,2 prosent av kvinnene og 1,9 prosent av mennene at de har blitt utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner. 7 prosent av kvinnene og 0,8 prosent av mennene oppgir at de har opplevd to eller flere grove voldsformer som både grov fysisk vold og voldtekt. 9,4 prosent av kvinnene og 1,1 prosent av mennene har opplevd voldtekt i løpet av livet. Menn oppgir at de har blitt utsatt for mindre alvorlig vold i omtrent like stor grad som kvinner. (Thoresen& Hjemdal, O.K. (Red.) (2014).

En fjerdedel av alle drap i Norge er partnerdrap

Partnerdrap har de siste to tiårene utgjort en fjerdedel av alle drap begått i Norge. De fleste av de drepte er kvinner. I 2020 ble det begått 31 drap i Norge. Fem av drapsofrene var partner eller ekspartner til gjerningspersonen. I perioden 1990 til 2019 har partnerdrap kostet 259 personer livet. (NOU 2020:17 «Varslede drap?»).

Eldre over 65 år utsettes for vold i nære relasjoner

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) sin nasjonale studie fra 2017 indikerer at mellom 56 000 og 75 000 hjemmeboende eldre har vært utsatt for vold og overgrep etter at de fylte 65 år. Den samlede forekomsten av vold og overgrep mot eldre hjemmeboende personer etter fylte 65 år, var mellom 6,8 og 9,2 prosent. Her var det ikke signifikante forskjeller mellom kjønnene. De fleste som hadde vært utsatt for vold og overgrep oppga psykiske overgrep, etterfulgt av fysisk vold, seksuelle overgrep og økonomiske overgrep. Utøver av volden var i de fleste tilfellene nærstående til den utsatte. NKVTS' studie viser at eldre som har vært utsatt for alvorlig fysisk vold eller alvorlige seksuelle overgrep tidligere i livet, er mer voldsutsatte også i eldre år. (Sandmoe, A., Wentzel-Larsen, T.,&Hjemdal, O.K., 2017).

Barn og unge utsettes for vold i familien

En nasjonal omfangsstudie fra 2019 om vold og overgrep mot barn og unge viser at 20 prosent av ungdommer har opplevd mindre alvorlig fysisk vold, og omtrent 5 prosent mer alvorlig fysisk vold fra foreldre eller omsorgspersoner. Omtrent 20 prosent har opplevd gjentatte psykiske krenkelser fra foreldre, og dette gjelder flere jenter enn gutter. Litt mer enn 5 prosent har opplevd seksuelle overgrep fra en voksen, ofte utenfor familien. 4 prosent har opplevd vold mot kjæledyr. Et viktig funn er at utsatte barn som oftest opplever flere hendelser og flere typer vold. Dette gjelder i større grad jenter enn gutter. (Aakvaag, H.F, & Strøm. I.F(Red), 2019).

NOVAs (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring) undersøkelser fra 2007 og 2015 viser en nedgang i den mindre alvorlige volden mot barn og unge (lugging, klyping, dytting og slag med flat hånd), i perioden mellom undersøkelsene. Dette gjelder særlig vold fra mor. Omfanget av den grove volden fra foreldre er stabilt. (Mossige,H.F.,&Stefansen, K.(Red.),2016).

Barn av foreldre fra land utenfor Norden opplever mer alvorlig fysisk vold enn barn der begge foreldre er fra Norge eller Norden. Vold mot mor er også betydelig oftere rapportert av ungdom med foreldre født utenfor Norden. (Aakvaag, H.F, & Strøm. I.F(Red), 2019).

Lhbtqi personer - utsatthet for vold i nære relasjoner

Lhbtqi brukes som norske samlebetegnelser for personer og grupper som bryter med normer for kjønn og seksualitet.

Det er lite forskning på vold mot lhbtqi-personer i Norge. En oppsummering av funn fra ulike internasjonale studier viser at lhbtqi-personer oftere utsettes for vold i nære relasjoner enn

heterofile, selv om det ikke dreier seg om store forskjeller. Studien viser også at psykisk partnervold er den formen for vold som forekommer hyppigst (Fjær, E.G.,Gubdersen,T.& Mossige,S.,2013). Den norske levekårsundersøkelsen fra 2013, som dekker lesbiske, homofile og bifile, fant at bifile kvinner i større grad enn andre er utsatt for vold og trusler. Bifile kvinner er også mer urolige for partnervold. (Andersen, N.&Malterud,K., 2013).

Unge lhbtqi-personer ser ut til å være en spesielt utsatt gruppe når det gjelder vold i familien. Flere opplever å bli avvist, kastet ut hjemmefra, eller utsatt for fysisk eller psykisk vold fra familien. Unge lhbtqi-personer med etnisk minoritetsbakgrunn, og unge som bryter med normer for kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, er særlig sårbare. (Elgvin, O., Bue,K. &Grønningsæter,A.B.(2013), og Hafstad g.S&Augusti E.M.(Red.) (2019)s. 108-109).

Mangel på kompetanse om kjønns- og seksualitetsmangfold i hjelpeapparatet og frykt for diskriminering, homofobi og transfobi, hindrer en del voldsutsatte lhbtqi-personer å være åpne i møte med hjelpeapparat og sosiale nettverk. Frykt for ikke å bli tatt alvorlig kan også være et hinder for å oppsøke hjelp. (Fjær, E.G.,Gubdersen,T.& Mossige,S.(2013) og Øverlien,C.(2020))

Personer med nedsatt funksjonsevne utsettes for grovere overgrep

Kunnskapen om vold mot personer med nedsatt funksjonsevne er begrenset, men eksisterende kunnskap tyder likevel på at personer med nedsatt funksjonsevne i større grad enn befolkningen generelt utsettes for vold, trusler og seksuelle overgrep. Statistisk sentralbyrå (SSB) sin levekårsundersøkelse fra 2018 viser at 10 prosent av personer med funksjonsnedsettelse har vært utsatt for vold eller trusler, mot 5 prosent blant befolkningen for øvrig. (SSB (2019)). Norsk og internasjonal forskning viser at kvinner med funksjonsnedsettelser utsettes for de samme formene for vold som kvinner generelt; fysisk, psykisk, seksuell og økonomisk vold. Det ser imidlertid ut til at frekvensen er høyere og overgrepene grovere enn for kvinner generelt. (Barne-ungdoms- og familiedirektoratet (2021a)). Enkelte med nedsatt funksjonsevne har behov for offentlige tjenester, assistanse og pleie i hverdagen. Dette kan også innebære avhengighetsrelasjoner, maktforskjeller og dermed også økt sårbarhet.

Personer med innvandrerbakgrunn utsettes for vold av partner og partners familie

SSBs undersøkelse «Levekår blant innvandrere i Norge 2016» viser at innvandrerbefolkningen er mer utsatt for ulike levekårsbelastninger, herunder vold, enn

befolkningen for øvrig. (Vrålstad og Wiggen (red.) (2017)). Innvandrerkvinner er mer utsatt for vold enn både innvandremenn og kvinner i befolkningen for øvrig. (Egge-Hovid, K., 2017). SSBs undersøkelse viser at utsatthet for vold varierer med opprinnelsesland. (Vrålstad og Wiggen K.S. (red.) (2017). Til tross for betydelig oppmerksomhet rundt temaet i offentligheten finnes det lite forskningsbasert kunnskap om omfang av og former for vold i norske familier som har opprinnelse fra andre land. Over halvparten av beboerne på krisesentrene i 2019 hadde imidlertid innvandrerbakgrunn. (Barne-ungdoms- og familiedirektoratet, 2020).

Overrepresentasjon av kvinner med innvandrerbakgrunn på krisesentre kan henge sammen med at kvinner med slik bakgrunn oftere er isolerte på grunn av svakere tilknytning til arbeidsliv og manglende sosialt nettverk. (Kiamanesh, P.& Hauge M.I., 2018).

Intervjuer med kvinner med og uten innvandrerbakgrunn utsatt for vold, viste at flertallet av kvinnene med innvandrerbakgrunn var utsatt for vold fra mannen de var gift eller samboer med. Et mindretall var imidlertid utsatt for vold og sterk kontroll fra utøvere i mannens familie. Voldsutsatte kvinner som levde i arrangerte ekteskap, men også enkelte andre voldsutsatte kvinner med innvandrerbakgrunn, skilte seg ut ved at de i større grad var bundet til voldsutøver gjennom praktisk og økonomisk avhengighet – heller enn emosjonell tilknytning. (Bredal, A., 2020).

Innsatsområde 1: Målrettet forebygging

Samarbeid øker den samlede kunnskapen og gir et bedre beslutningsgrunnlag for å iverksette forebyggende tiltak. De forebyggende tiltakene kan rette seg mot befolkningen som helhet, mot grupper av befolkningen eller mot enkeltpersoner. Tiltakene varierer i form og innhold, og kan være en del av den generelle velferds- og likestillingspolitikken, innebære målrettede holdnings- og informasjonskampanjer, foreldreveiledning, tilpasset hjelp til personer eller familier i risiko, behandlingstilbud til voldsutøvere eller konkrete beskyttelsestiltak for å trygge voldutsatte.

Et hovedmål for politi og påtalemyndighet er å bidra til redusert kriminalitet. Politiet skal være en aktiv deltaker i lokale samarbeidsstrukturer for å styrke forebygging. Det er vesentlig at vold i nære relasjoner blir avdekket og oppklart slik at voldsutøver kan straffeforfølges og ilegges en adekvat reaksjon. Effektiv forebygging av vold i nære relasjoner krever tidlig innsats fra et bredt sett av aktører (NOU 2020: 17 «Varslede drap?»).

Ringerike kommunes fremste mål på dette området er å forhindre at vold i nære relasjoner forekommer. God forebygging kan redusere behovet for mer inngripende tiltak senere og spare enkeltindivider og samfunnet for store kostnader, både menneskelige og økonomiske.

Vold i oppveksten er en vesentlig risikofaktor for voldelige partnerskap eller foreldreskap senere i livet. (Alternativ til vold (2011)), Mindre kriminalitet gir dessuten befolkningen økt sikkerhet og trygghet, og legger grunnlag for bedre folkehelse og en bærekraftig utvikling. Denne planen skal bidra til at den forebyggende innsatsen styrkes gjennom i større grad å adressere årsakene til volden. Til tross for de åpenbare gevinstene som følger av effektiv forebygging, er hovedtyngden av virkemidlene fremdeles innrettet mot å reparere i etterkant. Det er flere årsaker til det. For det første vil ofte det mer langsiktige forebyggende arbeidet som involverer flere aktører, måtte vike for det mer akutte og hendelsesstyrte. Det er heller ikke like enkelt å måle effekten av det forebyggende arbeidet. Gevinsten av godt forebyggende arbeid i egen sektor tas dessuten ofte ut i en annen sektor. For eksempel vil tidlig intervensjon og tiltak for å sikre gode oppvekstvilkår for barn i regi av barnevern, helse- og omsorgstjenester, barnehage og skole kunne gi mindre kriminalitet og innebære et lavere trykk og mindre utgiftsvekst i sektoren.

Barneverntjenesten

Barnevernsreformen/oppvekstreformen trådte i kraft 01.01.22, og Ringerike kommune har fått et større ansvar både faglig og økonomisk. Dette stiller krav til kommunens samlede familiestøttende arbeid. Tidlig innsats, med tiltak som er godt tilpasset barnas og familiens behov, står sentralt. Reformen er viktig for kommunenes tilrettelegging av tverrfaglig samhandling mellom ulike tjenester og nivåer.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan eller en institusjon etter barnevernloven har taushetsplikt i henhold til barnevernsloven § 13-1. Bestemmelsen henviser til forvaltningsloven § 13 til 13 e.

Taushetsplikten som gjelder etter barnevernloven, er imidlertid på enkelte punkter strengere enn taushetsplikten etter forvaltningslovens generelle bestemmelser. I motsetning til forvaltningsloven regnes alltid også fødested, fødselsdato og personnummer,

statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted som et personlig forhold som er omfattet av taushetsplikten etter barnevernloven.

Videre er barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger til andre forvaltningsorganer, og til å anmelde eller gi melding om lovbrudd til politiet, mer begrenset enn den adgangen som følger av reglene i forvaltningsloven § 13 b nr. 5 og 6. Barneverntjenestens adgang til å gi opplysninger er begrenset til situasjoner der formidling av opplysninger er nødvendig for å fremme barneverntjenestens eller institusjonens oppgaver eller for å forebygge vesentlig fare for liv eller alvorlig skade for noens helse, jf. barnevernloven § 13-1 annet ledd.

Utover dette gjelder bestemmelsene om adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester i forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d. Dette innebærer at barneverntjenesten blant annet kan formidle opplysninger til andre forvaltningsorganer på grunnlag av samtykke, hvis opplysningene er anonymisert, eller i konkrete saker når opplysningene brukes for å oppnå det formålet de er gitt eller innhentet for.

Barneverntjenestens ansatte har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffelovens § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

Barneverntjenestens arbeid er strengt lovregulert. Det skilles tydelig mellom meldingsfase, undersøkelsesfase og tiltaksfase. Og tydelige frister for meldingsavklaring (7 dager) og undersøkelse (3 mnd, i noen tilfeller 6 mnd) er lovbestemt. Barneverntjenesten har også bestemmelser knyttet til personvern og taushetsplikt som er strengere enn for det meste av annen offentlig virksomhet.

Barneverntjenesten kan, og vil som oftest, være en nyttig samtalepartner når det dukker opp mistanke om vold eller overgrep mot barn, herunder også mistanke om at barnet er vitne til vold i hjemmet. Slike samtaler kan være på anonymt grunnlag, men når en sak er meldt til barneverntjenesten, er det barneverntjenesten som styrer det videre løpet. Hver henvendelse som identifiserer et mulig offer, er å anse som en melding.

Barneverntjenesten har plikt til selvstendig å vurdere om de skal anmelde voldssaker til politiet. Barneverntjenesten kan ikke innhente opplysninger og dokumentasjon for å bistå politiet i deres etterforskning, men dette gjøres i forbindelse med at barneverntjenesten gjennomfører en egen undersøkelsessak parallelt med politiets etterforskning. Til eget bruk kan barneverntjenesten innhente opplysning og dokumentasjon fra familien, skole, barnehage, SFO, helsesykepleier, helsestasjon og eventuelle andre aktuelle instanser som kjenner barnet og /eller foreldrene i undersøkelsesfasen vedr. barnets situasjon i hjemmet.

De fleste som får hjelp av barneverntjenesten, mottar hjelpetiltak i hjemmet. Hva slags tiltak som kan passe best, varierer ut fra barnets og familienes behov. Hjelpetiltak kan settes inn for kortere og lengre perioder, alt etter hva som er hensiktsmessig for den enkelte familie.

Når barneverntjenesten vurderer at et barn må plasseres utenfor hjemmet mot foreldrenes vilje, skal det forberedes en sak for Fylkesnemnda for barnevern og sosial saker som fatter vedtak om dette opp mot de kriteriene barnevernloven setter for omsorgsovertagelse.

Barn kan imidlertid også plasseres etter akuttvedtak fattet av barnevernleder eller politijurist, men dette må da godkjennes av Fylkesnemnda innen 48 timer. Så må saken saksforberedes og behandles i sin fulle bredde innen 6 uker. Slike vedtak må, foruten å være basert på barnevernlovens kriterier for omsorgsovertagelse, også være tydelig hjemlet i trussel mot barnets liv og helse. Barneverntjenesten har egne saksbehandlingsrutiner som regulerer alt barnevernfaglig arbeid.

Helse og omsorg

Helse- og omsorgstjenestene skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen, de regionale helseforetakene og fylkeskommunen skal legge til rette for at helse- og omsorgstjenesten og tannhelsetjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Fastleger og legevakt

Der fastlegene kontaktes av voldsoffer eller får mistanke, dokumenteres funn nøye. Pasienten oppfordres til å anmelde forholdet. Behandlende lege (herunder både legevakslege og fastlege) kan varsle barnevernet i henhold til lovverket.

Ivaretagelse av pasientens psykiske og kroppslige helse herunder som følge av vold er en naturlig del av fastlegens ansvarsområde. Ved akutt behov for ivaretagelse av psykisk og fysisk helse utenom fastlegens åpningstider, skal legevakslegen sikre at pasienten er ivaretatt frem til fastlegekontoret igjen er åpent.

Voldsepisoder avdekkes ofte utenom fastlegenes ordinære åpningstid. I avdekkingsfasen er derfor legevakten sentral. Pasientenes fastlege informeres fra legevakten i form av epikrise, så fremt pasienten ikke motsetter seg det. Dette under forutsetning om at fastlege er kjent. Fastlegen står for videre medisinsk oppfølging. Fastlegen koordinerer pasientens/familiens hjelpebehov, eventuell sykmelding og henvisning til annen instans. Fastlegene utgjør som regel kontinuiteten og ser ofte hele familien.

Nærmere om legevaktens tjenester

Rådgiver/veileder

Både sykepleiere og leger (kommunens fastleger) på legevakten har god kunnskap om farer og senvirkninger personer utsettes for når de oppholder seg i hjem hvor de eller deres nærmeste utsettes for vold.

- Legevakten har god kjennskap til øvrige hjelpeapparat.
- Legevakten holder åpent når det øvrige hjelpeapparatet holder stengt (kvelder, netter, helger og høytider).

Psykososial førstehjelp

Sykepleierne og legene på legevakta har stor erfaring i å snakke om vanskelige livssituasjoner. Kriser og traumer av forskjellig art er innenfor kompetanseområdet, også når det gjelder påførte belastninger av nære relasjoner. Behov for psykisk oppfølging vil bli vurdert. Behov for å kontakte krise og kompetansesenter for vold i nære relasjoner vil bli vurdert.

Medisinsk undersøkelse

Personer som utsettes for vold og overgrep har ofte behov for medisinsk undersøkelse. På legevakten vil fysiske skader bli behandlet. Behov for videre undersøkelser som f.eks. røntgen, eller innleggelser på sykehus vil bli vurdert.

Tildelingskontoret for helse og omsorgstjenester

Tildelingskontoret skal sikre at alle innbyggere i Ringerike kommune får lik tilgang på helse- og omsorgstjenester uavhengig av alder og tjenestebehov. Målet for saksbehandling og tildeling innenfor de kommunale helse- og omsorgstjenestene er at det skal tilbys riktig tjeneste til rett tid og i tilstrekkelig omfang.

Alle som har behov for helse og omsorgstjenester kan ta kontakt med tildelingskontoret. Tildelingskontoret svarer på spørsmål, gir veiledning og tar imot søknader om helse- og omsorgstjenester. Saksbehandlere på kontoret har som oppgave å kartlegge søkers hjelpebehov og utrede hvilke rettigheter det gir søker ut ifra vedtatte kriterier for tjenestetildeling. Tjenestetildelingen tar sikte på å bidra til at innbyggerne skal opprettholde størst mulig grad av egenmestring og livskvalitet.

Tildelingskontoret kan tildele følgende tjenester:

- Trygghetsalarm
- Matombringing
- Praktisk bistand
- Brukerstyrt personlig assistent (BPA)
- Støttekontakt
- Omsorgsstønad
- Helsetjenester i hjemmet
- Dagaktivitetstilbud
- Miljøarbeider
- Psykiske helsetjenester
- Tidsbegrenset opphold i institusjon
- Avlastning for omsorgsyter, i og utenfor institusjon
- Tilrettelagt bolig med og uten bemanning

Kommunalt kriseteam

Kriseteamet er, sammen med legevakta, ryggraden i kommunens Helseberedskap. Det inngår som en del i hverdagens beredskap og er forankringspunkt for all psykososial beredskap ved akutte og større hendelser rettet mot innbyggere. Beredskapsplan Helse i Ringerike kommune skal nyttes i situasjoner, som vurderes som en krise eller en katastrofe, og der omfanget og karakteren av det akutte hjelpebehovet er større enn den normale tilgangen til ressurser. Tilføring av ekstra ressurser, prioritering av innsats og/eller omlegging av virksomheten blir da nødvendig. Planen skal legge til rette for at vi velger å gjøre de rette tingene på rett måte og til rett tid. Kriseteamet skal bistå det ordinære hjelpeapparatet ved alvorlige/traumatiske livshendelser, som f.eks. ulykker, voldshandlinger, uventet dødsfall og trusselhandlinger. Teamet består av medarbeidere fra hjemmetjenesten, forebyggende helsetjenester, kirken, brann og politi i Ringerike kommune. Kommunalt kriseteam kan bare iverksettes av Ringerike interkommunale legevakt eller politiet. Kriseteamet har retningslinjer for når og hvordan oppdrag utføres.

Teamet kan bistå og hjelpe:

- Rammede
- Hjelpepersonell
- Berørte institusjoner /organisasjoner

Ringerike krise og kompetansesenter

Ringerike krise- og kompetansesenter for vold i nære relasjoner (heretter omtalt som RKKS) er et lovpålagt offentlig tilbud, jf. Lov om kommunale krisesentertilbud. Formålet med loven er å sikre et godt og helhetlig krisesentertilbud (hjelpetilbud) til kvinner, menn og deres barn som er utsatt for vold eller trusler om vold i nære relasjoner. De ansatte ved RKKS er pålagt taushetsplikt. Senteret vil ikke kunne opplyse om hvem som er beboere/brukere med mindre taushetsplikten er opphevet av beboer/bruker. Senteret har meldeplikt til barneverntjenesten der det foreligger omsorgssvikt/vold og varsler politiet når nye beboere ankommer senteret dersom det er nødvendig. Dette for beboerens og de ansattes sikkerhet, samt at leteaksjoner skal unngås. Barnas individuelle behov skal ivaretas på en god måte, og det skal arbeides for at barna får oppfylt sine rettigheter. Tilbudet er frivillig og det forutsettes at brukeren nyttiggjør seg tilbudet og deltar i egen prosess/rehabilitering. Enkelt personer kan ta direkte kontakt med RKKS uten henvisning eller timeavtale.

RKKS kan bistå med og hjelpe med:

- Et tilbud til mennesker som utsettes for vold, eller trusler om vold i nære relasjoner, og som har tilleggsproblematikk innenfor rus og psykiatri.
- Gi rådgivning, støtte, veiledning og så langt det er mulig være tilrettelagt for brukernes individuelle behov. Dersom bruker ønsker, skal RKKS bidra til et godt samarbeid med hjelpeapparatet i kommunal, statlig eller privat sektor.
- Tilby et trygt, beskyttet og midlertidig botilbud. Tilbudet er gratis.
- Tilbud om rådgivning og samtaler kan også gis som dagtilbud.

Tannhelsetjenesten

Den offentlige tannhelsetjenesten er den eneste helsetjenesten i Norge som kaller inn alle barn og unge mellom 3 og 20 år til jevnlig undersøkelse. Her får tannhelsepersonell viktig informasjon om barnets helse, utvikling og kan i tillegg observere samspillet mellom foreldrene og barna. De har derfor en unik mulighet til å oppdage tegn til mishandling eller andre former for omsorgssvikt. Helsepersonell som blir bekymret for et barn, plikter å melde fra om dette til barnevernet.

Fylkeskommunen har ved sin tannhelsetjeneste et lovpålagt ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep (Lov om tannhelsetjenesten § 1-3c). Når barnet sitter i behandlingsstolen er hode- og halsregion godt opplyst, og unormale funn her kan oppdages, i tillegg til avvikende funn i munnhulen, eller at man registrerer unormal oppførsel.

Mistanke om barnemishandling, omsorgssvikt og/eller seksuelle overgrep skal meldes til barneverntjenesten. Den offentlige tannhelsetjenesten og barneverntjenesten har inngått avtale om et forpliktende samarbeid, med meldingsrutiner og gjensidig kunnskapsdeling.

Alle kan henvende seg til tannklinikken og be om en tannhelseundersøkelse, men ved mistanke om overgrep er det hensiktsmessig at en henvisning skjer i samråd med lege på barneavdeling, barneverntjeneste eller politi. Henvisningen til tannhelsetjenesten bør inneholde opplysninger om bakgrunnen, hvilke observasjoner som er gjort tidligere, og hva man ønsker tannlegen skal undersøke og diagnostisere/uttale seg om. Det bør også gå fram om det er ønskelig at det utføres tannbehandling.

Hvis saken er anmeldt, bør klinisk rettsodontologisk undersøkelse av tenner og munnhule foretas på lik linje med den somatiske undersøkelsen, den rekvireres som en sakkyndig undersøkelse fra politiet, og det skal foreligge et klart mandat.

Barnehage og skole

Kunnskap om vold og overgrep inngår i rammeplan for barnehagen, opplæringsloven, læreplanen for skolen, og i planverket for lærerutdanningene og i alle helse- og sosialfagutdanningene. Ifølge opplæringsloven skal skolens ansatte i sitt arbeid være oppmerksomme på forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten. I skolens læreplan Kunnskapsløftet 2020 er temaene seksualitet, grenser, vold og seksuelle overgrep nye læremål. Barnehagen skal ha et bevisst forhold til at barn kan være utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep og vite hvordan man kan forebygge/oppdage dette. Ny rammeplan for barnehagen presiserer at barnehagepersonalet skal observere og vurdere barnas omsorgs- og livssituasjon og ved behov ta nødvendige grep.

Rammeplanene for de ulike lærerutdanningene inneholder krav om at kandidatene gjennom utdanningen skal få kunnskaper om temaet vold og overgrep mot barn og unge. Barnehager og skoler har hatt oppmerksomhet knyttet til temaet vold og overgrep over flere år, men kan likevel bli bedre på å avdekke overgrep og hjelpe barn som er utsatt for vold og overgrep. Alle ansatte i skoler og barnehager får tilbud om læringsverktøyet Kunnskapsreisen. Kunnskapsreisen består av et E-læringsprogram og filmen «Alt det jeg er». Målet er at de ansatte øker sin kompetanse i å avdekke vold og overgrep mot barn. Barnehager og skoler er viktige arenaer for å nå ut til foreldre med informasjon om overgrepssproblematikk. Se BTI <https://www.btiringerike.no/verktoykassen/> hvor rutiner og veileder for håndtering av mistanke om seksuelle overgrep i barnehage og skole ligger.

Barnehage

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Barnehageloven § 1). Gjennom den daglige og nære kontakten med barna er barnehagen i en sentral posisjon til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs- og livssituasjon.

Ansatte i barnehagen har taushetsplikt etter den generelle bestemmelsen i forvaltningsloven § 13. Dette følger av barnehageloven § 20.

Barnehagens adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester reguleres av forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d. Dette innebærer at ansatte i barnehagen blant annet kan formidle opplysninger til andre forvaltningsorganer på grunnlag av samtykke, hvis opplysningene er anonymisert, eller i konkrete saker når opplysningene brukes til det formålet de er gitt eller innhentet for, samt når videreformidling av opplysningene er nødvendig for å fremme barnehagens oppgaver, se kapittel 6 punkt 6.1,

6.2, 6.3 og 6.4. Barnehagen kan også anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet når barnehagen finner at dette er ønskelig av allmenne hensyn.

Barnehagen har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. Barnehageloven § 22 og Barnevernloven § 13-2.

Barnehagens ansatte har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

Skole

Enhver som utfører arbeid eller tjeneste etter opplæringsloven og friskoleloven §11 har taushetsplikt etter den generelle bestemmelsen i forvaltningsloven § 13. Dette følger av opplæringsloven § 15-1 og friskoleloven § 7-3. Opplæringsloven omfatter både grunnskolen og den videregående skolen. Skolens adgang til å videreformidle opplysninger til andre instanser og tjenester reguleres av forvaltningsloven §§ 13 a, 13 b og 13 d.

Dette innebærer at lærere og annet skolepersonell blant annet kan formidle opplysninger til andre forvaltningsorganer på grunnlag av samtykke, hvis opplysningene er anonymisert, eller i konkrete saker når opplysningene brukes til det formålet de er gitt eller innhentet for og når videreformidling av opplysningene er nødvendig for å fremme skolens oppgaver, se kapittel 6 punkt 6.1, 6.2, 6.3 og 6.4. Skolen kan også anmelde eller gi opplysninger om lovbrudd til politiet når skolen finner at dette er ønskelig av allmenne hensyn, se punkt 6.4.

Det følger av opplæringsloven at den forvaltningsmessige taushetsplikten gjelder for den virksomhet som drives av PP-tjenesten. For psykologer i PP-tjenesten gjelder imidlertid også den profesjonsbestemte taushetsplikten etter helsepersonelloven ved utøvelsen av enkelte typer oppgaver. Psykologer i PP-tjenesten utfører ulike typer oppgaver. De driver generell faglig veiledning overfor skolen, og opptrer som sakkyndig etter opplæringsloven. I noe utstrekning kan de også gi behandling til enkeltelever.

Personalet i skolen har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. Opplæringsloven § 15-3, friskoleloven § 7-4 og barnevernloven § 13-2.

Skolens ansatte har som alle andre en plikt til å anmelde eller på annen måte avverge visse alvorlige forbrytelser, jf. straffeloven § 139. Bestemmelsen omfatter blant annet seksuelle overgrep og grov legemsbeskadigelse.

Spesialpedagogiske tjenester

Spesialpedagogiske tjenester er satt sammen av PP-tjenesten, logopedtjenesten, spesialpedagogisk team for barnehager og språkveiledertjenesten for flerspråklige barn i barnehage. Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er kommunens rådgivende og sakkyndige instans for barn, unge og voksne med særlige opplæringsbehov. Tjenesten skal utarbeide sakkyndige vurderinger der loven krever det, samtidig som den skal bidra til kompetanse- og organisasjonsutvikling i skole og barnehage. Tjenesten er lovpålagt. Barnets utfordringer kan være knyttet opp mot faglige og/ eller sosiale vansker. PPT samarbeider

med foreldre, barnehager, skoler og læringssteder for å tilrettelegge opplæringen etter den enkeltes forutsetninger og behov. PPT deltar også i fagteam i barnehager og skoler.

PPT kan tilby:

- Utredning, kartlegging, veiledning og sakkyndig vurdering, knyttet til enkeltbarn/elever.
- Systemarbeid, kompetanse og organisasjonsutvikling knyttet til barnehager og skoler.
- Samarbeid med andre kommunale hjelpeinstanser, samt fylkeskommunale og statlige hjelpeinstanser.
- Vurdering av fremskutt eller utsatt skolestart.
- Fritak fra opplæringsplikten.
- Tegnspråkopplæring og punktskriftopplæring for blinde og sterkt svaksynte elever.

Barn/elever henvises av foresatte selv eller i samråd med barnehage/skole. Foresatte og unge voksne kan på eget initiativ ta kontakt med PP-tjenesten for informasjon og vurdering av behov for tjenester. Helsepsykiatriske, barnehage og skole kan etter skriftlig samtykke og i samarbeid med foresatte, henvise saker til PP-tjenesten.

Spesialpedagogisk team og språkveiledertjenesten jobber med barn i barnehage både med veiledning som forebygging, oppfølging av vedtak om spesialpedagogisk hjelp, kompetansehevede tiltak, veiledning til foresatte, systemrettede tiltak og tiltak for flerspråklige barn. Avdelingen har også TIBIR-foreldreveiledere og PMTO-terapeuter. Tjenester fra SPT er frivillig og gratis, og alle ansatte har taushetsplikt. Gjennom sine oppgaver kan ansatte i SPT på grunnlag av egne eller samarbeidende parters observasjoner og samtaler, få informasjon om barns dagligliv og omsorgssituasjon. Dersom det er mistanke om/grunn til å tro at barn er utsatt for vold i nære relasjoner, eller de hører om at barn kan være utsatt for vold i nære relasjoner, plikter de ansatte som offentlig instans å sende bekymringsmelding til barneverntjenesten.

Kultur, idrett og fritid

Ringerike byr på et omfattende og variert kultur- og fritidstilbud for barn og unge. Dette er møteplassen for mange aktiviteter på ulike arenaer, noe som vil innebære et ansvar for den ansatte og frivillige som jobber i disse miljøene.

En trener eller annen kontaktperson kan observere eller være den første som hører om at noen utsettes for vold i nære relasjoner, og må ha rutiner for å håndtere dette på en god måte.

Det må innhentes politiattest hvert år for alle som er frivillige og jobber med barn og unge i lag og foreninger.

Ringerike Familievernkontor

Familievernkontoret tilbyr samtaler for enkeltindivid, par, familie og gruppe. Tilnærming og omfang varierer, avhengig av problematikk og behov.

Bufetat legger føringer i forhold til arbeid med vold i nære relasjoner, og har et særlig fokus på dette gjennom faglig oppdatering ved skolering av medarbeidere i Brøsetmodellen

(kognitiv terapi for sinnemestring), deltagelse i konferanser, meklingssamlinger og interne fagmøter der dette er tema. Videre samarbeid med barneverntjenesten, krisesenteret, BUP og DPS der vold er tema.

Læringscenteret for voksne

Læringscenteret for voksne har grunnskole for voksne, både i lokalene på Hønefoss Arena og i samarbeid med Viken Fylkeskommune et tilbud om kombinasjonsklasse ved Hønefoss Videregående skole.

I tillegg har senteret norskopplæring for voksne innvandrere og ansvar for introduksjonsprogram, samt oppfølging av ungdommer som kom til Ringerike som enslige mindreårige. (Oppfølgingen av enslige mindreårige har sluttdato 30.6.22.)

Formålet med introduksjonsordningen er å styrke nyankomne innvandreres mulighet for deltagelse i yrkes- og samfunnslivet, og deres økonomiske selvstendighet. Obligatoriske temaer i introduksjonsprogrammet etter innføring av ny Integreringslov fra 1.1.21. er blant annet; foreldreveiledning, livsmestring i nytt land, karriereveiledning, kunnskap om arbeid og utdanning.

Ringerike kommune har vedtatt å bosette 160 flyktninger i 2023. Bosetting innebærer fremskaffing av bolig, barnehageplass, helsetjenester m.m, samt tett oppfølging, veiledning og tilrettelegging slik at flyktingen og familien skal kunne orientere seg og fungere i lokalsamfunnet på egen hånd etter hvert. Egne programveiledere er knyttet til dette arbeidet.

Senteret samarbeider med andre aktører i Ringerikssamfunnet om informasjon om tjenester og tilbud. Eksempler er barnevernstjenesten, NAV, krisesenter, Frivilligsentral, Kirkens Bymisjon med flere.

Læringscenteret er en del av etaten Utdanning og familie og har et nært samarbeid med andre skoler og barnehager.

Tolk

Bruk av tolk i møte med barnehager, skoler og andre kommunale tjenester, det er anbefalt å bruke tolk for å ivareta rettigheter og unngå misforståelser.

Tolketjenesten ved NAV Hjelpemiddelsentral dekker tolkeoppdrag for døve, døvblinde og hørselshemmede. Tolketjeneste benyttes i situasjoner der partene som ønsker å kommunisere med hverandre har en språkbarriere.

Pasienter og tolking:

- Pasient/bruker skal ha informasjon om egen helsetilstand og behandling på et språk som vedkommende forstår.
- Det er helsetjenesten som har plikt til og ansvar for å bestille tolk.
- Tolketjenesten er gratis for pasienten/bruker.
- Pasient/bruker kan ringe til helsetjenesten og be om at den bestiller tolk.
- Pasient/bruker kan ha rett til tolk selv om vedkommende snakker norsk til daglig. Dette gjelder spesielt ved alvorlige og kroniske sykdommer, og ved samtaler om psykiske lidelser.

- Bare en kvalifisert tolk skal brukes som tolk.
- Barn skal ikke brukes som tolk.
- Helsepersonell har plikt til å gi helsehjelp på en forsvarlig måte. Dersom pasient/bruker ikke ønsker tolk, skal vedkommende informeres om at dette kan få negative følger for helsen.
- Telefontolk kan være et godt alternativ til å ha tolk til stede i rommet.
- Hvis pasient/bruker ikke kan møte til avtalt time, må den avbestilles 24 timer i forveien. Hvis ikke, må en betale for konsultasjonen.

Hva er en tolk og hva er tolkens oppgaver?

- En godt kvalifisert tolk har tolkeutdanning og erfaring med å tolke.
- En tolk sier tolkereglene på begge språk når samtalen starter.
- En tolk skal ikke ta parti med noen av personene i samtalen.
- En tolk har taushetsplikt og det er straffbart å bryte taushetsplikten.
- En tolk skal tolke alt som blir sagt, men ikke gi råd eller legge til egne meninger
- En tolk skal kun tolke, og skal ikke gjøre andre oppgaver for verken pasienten/bruker eller helsepersonell.
- Tolken må ikke avbrytes, men få tid til å tolke det som partene i samtalen sier.
- Alle spørsmål skal rettes til helsepersonellet, og ikke til tolken.

Eksempler på hvor man kan søke etter kvalifisert tolk er: www.tolkeportalen.no

Forebyggende helsetjenester

Tidlig avdekking av vold er god forebygging. Voldsopplevelser i barndommen kan ha betydelige negative helsemessige og sosiale konsekvenser for den som er utsatt og gir også økt risiko for å utsettes for ny vold. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har en viktig rolle i arbeidet med å forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt. Tjenestene møter nesten alle i målgruppen og har stor tillit i befolkningen.

Svangerskapsomsorgen

Jordmortjenesten i Ringerike holder til i Familiens hus, samlokalisert med Sentrumslegene. Jordmortjenesten omfatter svangerskapskontroller, fødselsforberedende undervisning individuelt, ammeveiledning, familieplanlegging, hjemmebesøk, samtaler, etterkontroller med prevensjonsveiledning, celleprøver og spiralinnsetting. Jordmortjenesten er også på Helsestasjon for ungdom. Tema vold, rus og psykiske helse blir snakket om og tatt opp ved flere konsultasjoner, spesielt ved første kartleggingskonsultasjon.

Helsestasjon for sped- og småbarn 0-5 år

Helsestasjonen er en del av kommunehelsetjenesten som utøver planmessig helsefremmende og forebyggende arbeid rettet mot barn fra 0 til 5 år. Helsestasjonen har en sentral funksjon i å fange opp tidlige signaler på mistriksel og utviklingsavvik. Tjenesten skal bidra til å skape et godt oppvekstmiljø for barn gjennom tiltak som styrker forelderrollen og fremmer barnas oppvekstmiljø. Helsestasjonen følger Helsedirektoratets retningslinjer og veiledere. I helsestasjonstjenesten er tema vold i nære relasjoner et tema som belyses og snakkes om allerede i svangerskapsomsorgen samt i alle de faste konsultasjonene.

- Veier og måler alle barn

- Vaksinerer barn etter vaksinasjonsprogrammet
- Helsesykepleier er med i samtale med jordmor i svangerskapsuke 28, som et forebyggende tiltak, for at vi skal bli kjent med foreldrene før barnet blir født. De faste konsultasjonene er som følger; hjemmebesøk, 3 uker, 4 uker gruppe, 3 mnd., 4 mnd. og 4 mnd. gruppe, 6 mnd., 8 mnd., 10, mnd., 12 mnd., 15 mnd., 17/18 mnd., 2 år, og 4 år. Veldig mange får også 3 års kontroll selv om det ikke står i programmet. Det skyldes behov for ekstra oppfølging, jamfør vår Folkehelse- og Oppvekstprofil. Vi gjennomfører betydelig flere konsultasjoner og hjemmebesøk på grunn av stort behov for ekstra oppfølging
- Organiserer og gjennomfører barsel grupper
- Helsesykepleier, PPT og barneverntjenesten deltar på Fagteam i alle barnehager. IP koordinatorene og koordinatorene for barn med spesielle behov
- Det er styrket med ekstra tilstedeværelse av helsesykepleier i utvalgte barnehager (prosjekt)
- Tverrfaglig samhandling mellom barnehage, foresatte og helsestasjonen ved 4 års konsultasjonen, «4 år trygg og klar»
- Tilbyr foreldreveiledning, både i helsestasjonstjenesten og i grupper, som De utrolige årene (DUÅ)

Skolehelsetjenesten i barne- og ungdomskolen

Skolehelsetjenesten er en forlengelse av helsestasjonstilbudet og jobber for å fremme barns helse og trivsel, samt forebygge sykdom og skade. Det er samtaler og undervisning om vold og overgrep på de fleste trinn i grunnskolen. Skolehelsetjenesten er gratis og er et tilbud til alle barn i alderen 5 til 20 år. Hver skole har minst en helsesykepleier, og er en del av det lovpålagte helsetilbudet i kommunen. Helsesykepleier har taushetsplikt og er underlagt Helsepersonelloven. Skolehelsetjenesten består også av fysioterapeut, ergoterapeut, psykolog og lege. Elever og foresatte kan treffe helsesykepleier på skolen eller via mail/telefon.

Oppgaver:

- Samtaler med elever, individuelt og i grupper
- Helseopplysning individuelt og i grupper
- Undervisning og rådgivning for elever, foreldre og lærere
- Foreldreveiledning
- Helseundersøkelser etter anbefalte retningslinjer fra Helsedirektoratet
- Vaksinasjon etter anbefalt barnevaksinasjonsprogram fra Folkehelseinstituttet
- Tverrfaglig samarbeid rundt elever/familie
- Tverrfaglig samarbeid rundt elever og familie
- Samarbeid om habilitering av barn og ungdom med spesielle behov, herunder kronisk syke og funksjonshemmede.

Skolehelsetjenesten på videregående skole

Skolehelsetjenesten på videregående arbeider i stor grad etter «åpen dør» prinsippet. Helsesykepleier bidrar i Vip (Veiledning og informasjon om psykisk helse) undervisningen på 1. trinn og informasjonsmøte til russen i 3. trinn. Helsesykepleier kan også komme til klasser eller foreldremøter og snakke om ønsket tema. Skolehelsetjenesten har faste samarbeidsmøter med skolens personell og med andre tverrfaglige instanser etter behov. På

begge videregående skoler er det opprettet et tverrfaglig team som kalles «Aktiv jobb i skolen». Målet med prosjektet er å komme nærmere brukeren, samt tilstrebe et godt samarbeid på tvers av etater.

Helsestasjon for ungdom

Helsestasjon for ungdom (HFU) omfatter rådgivning, veiledning, undersøkelse og behandling.

Helsestasjon for ungdom er en lovpålagt oppgave som skal være et supplement til og ikke erstatning til skolehelsetjenesten til ungdom. Den retter sin virksomhet mot aldersgruppen 13-23 år.

HFU har høyt fokus på å forebygge uønsket svangerskap og abort og forebygge seksuelle overførbare sykdommer. Det er fokus på fysisk og psykisk helse med særlig vekt på risikogrupper. Videre arbeides det med avklaring av rusmisbruk, samt forebygging av ytterligere misbruk (ruskontrakter: et samarbeid med sørøst politidistrikt og konfliktrådet). På HFU er det lege/LIS lege, helsesykepleier, jordmor og fysioterapeut.

Vold mot dyr

Sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker er godt dokumentert og sterkere ved alvorlig og gjentakende vold. Sadistisk dyrevold utført av barn er en sterk markør for fremtidig voldelig atferd. Avdekking av vold og overgrep forutsetter både kunnskap om disse sammenhengene og et tett samarbeid mellom alle berørte tjenester. Mattilsynets inspektører eller andre veterinærer kan være den første som mistenker omsorgssvikt eller mishandling av barn, eller andre former for vold i familien. Dyremishandling kan både være et tegn på familievold og psykologiske problemer slik som antisosialitet og voldelig atferd. (Dyrevernalliansen (2016))

NAV

Selv om vold i nære relasjoner finner sted i alle samfunnslag, viser forskning at opphopning av levekårsutfordringer gir høyere risiko for voldutsatthet. (NOU 2020:16 «Levekår i byer».) Forebygging av vold i nære relasjoner forutsetter derfor en aktiv arbeids-, velferds-, rus- og familiepolitikk. Arbeids- og velferdsetaten har ansvaret for gjennomføringen av sentrale deler av arbeids- og velferdspolitikken. NAV er et samarbeid mellom stat og kommune.

Hovedoppgaven for det kommunale tjenesteområdet i arbeids- og velferdsforvaltningen er å bidra til at flere kan komme i arbeid, videreutvikle arbeidet på fattigdomsområdet og sikre god forvaltning av lov om sosiale tjenester i NAV. Lov om sosiale tjenester i NAV regulerer de kommunale oppgavene og tjenestene som skal inngå i NAV kontoret. Loven er en av hovedlovene i NAV, sammen med NAV- loven, folketrygdloven og arbeidsmarkedsloven.

I de sakene hvor NAV Ringerike mistenker eller får informasjon om vold i nære relasjoner vil det være råd og veiledningsplikten som regulerer ansvaret videre. Denne er hjemlet i lov om sosiale tjenester i NAV §17 samt forvaltningslovens §11.

Opplysning, råd og veiledning er et av kjerneområdene i NAV- kontoret. Hensikten med tjenesten er å løse eksisterende sosiale problemer og å forebygge at slike problemer

oppstår. Tjenesten omfatter alt fra enklere veiledning for å kunne håndtere hverdagen, til faglig kvalifiserte råd og familieoppfølging.

Opplysning, råd og veiledning er en tjeneste som kan omhandle familiesituasjonen og forhold knyttet til barn og unge, men det er primært voksne som foreldretjenesten retter seg mot. I enkelte tilfeller kan det imidlertid være hensiktsmessig og nødvendig å gi tjenesten direkte til ungdommen selv, f.eks. der ungdommen har et konfliktfylt forhold til foreldrene, er offer for tvangsekteskap eller andre overgrep i familien eller står i fare for å bli det.

Barn og unge er spesielt sårbare i vanskelige situasjoner, og NAV kontoret skal være ekstra oppmerksom på at det gjennom kartlegging og tjenesteyting kan fremkomme informasjon om forhold som utløser en opplysningsplikt til barneverntjenesten. Plikten er nærmere regulert i STL §45 i merknadene i rundskrivet;

- NAV- kontoret har oppmerksomhetsplikt om forhold som kan føre til tiltak fra barneverntjenesten. Dette innebærer at bekymring for barnets eller den unges livssituasjon skal undersøkes nærmere gjennom samtale med foreldrene. Oppmerksomhetsplikten gir i seg selv hverken rett eller plikt til å gi opplysninger til barneverntjenesten. Ved å oppfylle sin oppmerksomhetsplikt kan NAV- kontoret imidlertid bli kjent med forhold som gjør at kontoret må vurdere om det har plikt til å melde fra til barneverntjenesten
- NAV- kontoret har opplysningsplikt til barneverntjenesten når det er grunn til å tro at barnet er utsatt for alvorlig omsorgssvikt eller har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker.
- NAV-kontoret har opplysningsplikt til barneverntjenesten etter pålegg.

Lov om sosiale tjenester i NAV §17 innebærer en mer omfattende råd og veiledning enn etter forvaltningslovens §11. Tjenesten etter §17 skal bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer hos den enkelte, og bygger på prinsippet om hjelp til selvhjelp.

NAV kontoret har et særlig ansvar for å hjelpe de som ikke får hjelp fra andre offentlige instanser og å opprette kontakt mellom brukeren og hjelpeapparatet der det er behov for det. I sammenhenger der det er snakk om vold i nære relasjoner vil barneverntjenesten, krise og kompetansesenter og/eller politi være aktuelle aktører.

Psykisk helse og rus

Avdelingen Psykisk helse og rus i Ringerike kommune er tverrfaglig sammensatt. Personalgruppen består av sosionomer, vernepleiere, sykepleiere, miljøarbeidere, helsefagarbeidere, psykolog, og erfaringskonsulent.

Tjenesten skal forebygge, behandle og bidra til å mestre psykiske helsevansker og rus. Målsettingen er å bygge opp under den enkeltes ønsker, muligheter og ansvar for å mestre eget liv og dagliglivets utfordringer.

Rask psykisk helsehjelp

Rask psykisk helsehjelp (RPH) tilbyr behandling for milde til moderate angst, depresjon, begynnende alkohol-/rusproblemer eller søvnproblemer. Her kan du få behandling uten henvisning fra fastlegen, og uten lang ventetid. Tilbudet er gratis.

Tjenesten har også et uteteam som består av miljøarbeidere som yter vedtaksbaserte tjenester til kommunens innbyggere, fortrinnsvis i deres egne hjem. Oppgavene er av både praktisk og administrativ art, og tar sikte på å styrke tjenestemottageres evne til å møte dagliglivets utfordringer. Det kan være bistand til handling, betaling av regninger og håndtering av øvrig post, samarbeid med NAV og andre offentlige aktører, aktivisering og opplæring.

Psykisk helsetjeneste team

Psykisk helsetjeneste team har fokus på at mennesker i størst mulig grad skal kunne mestre sitt eget liv og oppleve verdighet. Tjenesten skal bidra til å skape gode livsvilkår for mennesker som er i behov av psykisk helsehjelp ved å formidle tro på bedring, mulighet for å ta egne valg og å påvirke eget liv. Vi kan også gi råd og veiledning til pårørende. Psykisk helseteam i Ringerike kommune er organisert under helse og omsorg i avdeling for psykisk helse- og rus. Vårt team er tverrfaglig sammensatt av vernepleiere, sykepleiere, sosionomer, helsefagarbeidere, erfaringskonsulenter, psykolog og lege.

Tjenesten er for

- Mennesker over 18 år som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen.
- Mennesker med langvarige og sammensatte behov for psykisk helsehjelp
- Mennesker som befinner seg i en livskrise eller en sterkt belastet livssituasjon
- Pårørende til mennesker i målgruppen

Eksempler på hva tjenesten kan være:

- Støttesamtaler, veiledning
- Forebyggende arbeid
- Koordinering av tjenester
- Individuell Plan
- Kartleggingsarbeid
- Nettverksbygging
- Aktivisering
- Strukturering av hverdagen

Rusteamet

Rusteamet jobber med:

- kartlegging av rusproblematikken,
- støtte- og motivasjonssamtaler
- oppfølging før, under og etter behandling

De henviser videre til behandling i spesialisthelsetjenesten om det er nødvendig og ønskelig. Pårørende kan henvende seg for råd, veiledning, støttesamtaler og eventuell behandling. Rusteamet i Ringerike kommune er organisert under helse og omsorg i avdeling for psykisk helse- og rus.

Villa'n

Villa'n er et dagtilbud for alle som har et rusproblem. Her møter du personell som ønsker å gjøre hverdagen din så god som mulig gjennom ulike tilbud.

Pårørende

Som pårørende til mennesker med psykisk sykdom eller rusproblemer, kan det være godt å finne likesinnede å dele tanker og erfaringer med. Mange lurer også på hvor de kan henvende seg for å få hjelp. Det er egne nettsider og det er tilbud om samtale og veiledning til pårørende.

Det finnes en rekke ulike selvhjelpsmuligheter. Selvhjelpsprogrammer på internett som

- Kognitiv terapi: en side med ulike typer kurs innenfor angst, depresjon og søvnproblematikk
- Følelseskompasset: en veiviser for å lære om, forstå og jobbe med egne følelser
- Assistert selvhjelp: et selvhjelpsprogram med ulike typer kurs med temaer som selvfølelse, angst, stress og belastning.

Frivilligaktører i Ringerike kommune

Angstringen - er selvhjelpsgrupper arrangert for og av mennesker med angst. Du kan kontakte Hønefoss sin avdeling ved å sende en epost eller du kan kontakte Angstringen Norge sin informasjonstelefon på 22 22 35 30.

Ringerike Frivilligsentral - alle har noe å gi og alle trenger en hånd. Å bidra for andre gjennom frivillig innsats kan gi mye mening i livet. Det arrangerer også flere ulike grupper og arrangementer året rundt.

Kirkens Bymisjon - er en åpen og inkluderende ideel organisasjon som arbeider i byer i hele Norge, blant mennesker som strever med hverdagen på ulike måter. Her tilbyr de arbeidstrening, aktivitet, arbeidsrettet hjelp og ett godt sosial felleskap. De holder til på Søndre torv.

Anonyme Alkoholikere (AA) - er ett felleskap av kvinner og menn som deler sin erfaring, styrke og håp med hverandre for at de skal løse sitt felles problem og hjelpe andre til å friskne til fra alkoholisme.

Anonyme Narkomane (NA) - er ett felleskap av kvinner og menn som hadde utviklet ett alvorlig problem med rusmidler. De møtes jevnlig for å holde hverandre rusfri.

Andre aktører i Ringerike kommune

Frisklivsentralen - tilbyr strukturert, tidsavgrenset oppfølging til personer med behov for å gjøre helserelevante livsstilsendringer. Kriterier for oppfølging er at det foreligger ett behov

for livsstilsendringer for å forebygge eller redusere fysiske/psykiske helseplager. De arrangerer også ulike type kurs som har til hensikt å øke egen evne til mestring.

Fontenehuset Hønefoss - tilbyr et arbeidsstrukturert fellesskap, hvor du vil bli møtt med respekt, håp og mulighet til å bruke dine evner og ressurser. Medlemmer og medarbeiderne arbeider sammen side om side på Fontenehuset, med store og små oppgaver. Fontenehuset Hønefoss har også et fritids – og sosialt program. De har klubbkveld hver onsdag og har også ulike helgearrangementer samt høytid. De har også ulike turer de drar på i løpet av året. Alle aktiviteter planlegges av medlemmer og medarbeidere i fellesskap.

Tiltak

Innsatsområde 1

- Kompetanseheving av ansatte
- Videreutvikling og opprettholdelse av arbeidsgruppe vold, seksuelle overgrep og SSA saker

Innsatsområde 2: Effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse

Et hovedmål for politi og påtalemyndighet er å bidra til redusert kriminalitet. Politiet skal være en aktiv deltaker i lokale samarbeidsstrukturer for å styrke forebygging. Det er vesentlig at vold i nære relasjoner blir avdekket og oppklart slik at voldsutøver kan straffeforfølges og ilegges en adekvat reaksjon.

Målet med tiltak for effektiv beskyttelse og straffeforfølgelse er å holde utøvere av vold i nære relasjoner ansvarlige for sine kriminelle handlinger og å sikre voldsutsatte tilgang til rettsvern og beskyttelse.

Politiets oppgaver i saker som omhandler vold i nære relasjoner: Etterforske og eventuelt rettsføre straffbare forhold, forebygge og bringe volden/ overgrepene til opphør i samarbeide med andre etater innen det offentlige hjelpeapparat.

Meldinger til politiet: Om offentlige ansatte / privatpersoner er usikre på hvordan de skal håndtere opplysninger/ mistanker de har fått om seksuelle overgrep, noen som er usatt for vold- vitne til vold - kan dette drøftes med politiet- som rettleder videre. Enten politiets operasjonssentral, koordinator for familievold / seksuelle overgrep eller annen etterforsker på avdelingen kan kontaktes.

Som andre offentlige ansatte har politiet meldeplikt til barnevernet. (Politiet avgjør i samarbeid med barnevernet når foresatte skal varsles).

Straffelovens § 139: Det medfører straffeansvar for den som unnlater å anmelde til politiet eller på annen måte søke å avverge en straffbar handling - grov vold eller seksuelle overgrep. Denne avvergeplikten går foran lovbestemt taushetsplikt.

Straffesak: Politiet oppretter straffesak dersom de får mistanke om straffbare forhold. Enkelte - både private og offentlig ansatte - anmelder direkte til politiet, eller varsler barnevernet som etter egen vurdering sender underretning om mulig straffbart forhold til politiet.

Under etterforskning av slike saker har politiet nært samarbeid med barnevern, skoler, barnehager og lignende.

Familievoldskoordinator hos politiet: Det er et ubetinget offentlig ansvar å gripe inn, avdekke og anmelde vold i nære relasjoner. Familievoldskoordinator i Sør-Øst politidistrikt skal være en pådriver for dette arbeidet, og skal koordinere tiltak som skaper trygghet.

Statens barnehus

Statens barnehus er et tilbud til barn og ungdom som kan ha vært utsatt for, eller vært vitne til vold eller seksuelle overgrep, der det foreligger en politianmeldelse. Tilbudet er også for voksne med en psykisk utviklingshemming. Statens barnehus gir også råd og veiledning til privatpersoner og offentlige instanser i anonyme saker som er uavklarte. Politiets oppgave er å avhøre barn, ungdom og voksne med psykisk utviklingshemming på Statens barnehus. Det

gjøres opptak av samtalen med lyd og bilde som overføres til et annet rom der en avhørsleder, advokater og andre fagpersoner hører på.

Barnehuset gjør medisinske undersøkelser, ved behov sikrer de lokal virksomhet nødvendig oppfølging, bistår med råd og veiledning. Barnehuset arbeider for å formidle kunnskap innen feltet, fremme samarbeid med andre instanser og styrke barns rettssikkerhet. Deltakelse i ulike fora, undervisning og møtevirksomhet er en del av oppgavene.

Barneverntjenesten bistår politiet med å tilrettelegge for å frakte barna til og fra barnehuset. Det er barneverntjenesten, sammen med følgeperson fra skole eller barnehagen eventuelt andre tillitspersoner, som har ansvar for barnets fysiske og psykiske behov i løpet av dagen.

Politiråd

Politirådet er i dag en godt etablert arena for samarbeid mellom politi og kommune. Politiråd skal samle og koordinere det kriminalitetsforebyggende arbeidet lokalt og iverksette kunnskapsrettede strategier og tiltak, også innenfor redning og beredskap. En omskiftelig samfunnsutvikling og et mer fragmentert og spesialisert samfunn, øker behovet for dialog og samarbeid på tvers av samfunnsområder og sektorer. Politirådet skal sikre dialog mellom politi og kommune, og bidra til å prioritere og avklare ansvar. Med nærpoltireform og ny politiorganisasjon per 1. januar 2016 aktualiseres og fremheves politiråd som samarbeidsarena. Politiråd vil være et av de viktigste grepene for å være et nærpolti på strategisk nivå.

Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT)

En modell for samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak og en del av arbeidet i Politiråd. SLT skal i første omgang koordinere og påse at samarbeidet flyter på tvers av organisering, sektorer, fagområder og forvaltningsnivåer. I tillegg til kommunale virksomheter er politiet, konfliktrådet, kriminalomsorgen og fylkeskommunen (videregående skoler) «partner» i arbeidet. SLT kan som et ledd i dette arbeidet initiere nye tiltak og prosjekter.

I forhold til vold i nære relasjoner vil SLT-nettverket ha en pådriverrolle i forhold til best mulig samhandling og tverrfaglig arbeid for de aktuelle aldersgruppene. I tilfeller der tjenester og virksomheter ikke kommuniserer slik det er ønskelig, bør SLT være en garanti for sikring av at dette likevel skjer og at hindringer forseres.

Konfliktrådet

Konfliktrådet organiserer en meglertjeneste som er gratis og som har til formål å løse tvister mellom private parter eller mellom individ og samfunn. Tjenesten tilbys i alle kommuner. Enhver kan ta kontakt med sitt konfliktråd for hjelp og veiledning.

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er straffereaksjoner spesielt tilpasset ungdom med et oppfølgingsbehov. Straffereaksjonene er basert på tverrfaglig oppfølging og gjenopprettende prosess. Gjenopprettende prosess handler om å legge til rette for møte mellom ungdommen og de som er rammet av lovbruddet. Målet er å styrke ungdommen til et liv uten kriminalitet.

Målgruppen for **ungdomsoppfølging** er unge lovbyggere mellom 15-18 år (på gjerningstidspunktet) som har begått ett eller flere lovbrudd, og hvor det vurderes at tverrfaglig oppfølging vil kunne forhindre ny kriminalitet. Ungdomsoppfølging kan både idømmes av domstolen og ilegges av påtalemyndigheten. Gjennomføringstiden er opp til ett år.

Målgruppen for **ungdomsstraff** er unge lovbyggere mellom 15-18 år (på gjerningstidspunktet) som har begått gjentatt og/eller alvorlig kriminalitet, og som kan gjennomføre en reaksjon i frihet forutsatt tett oppfølging. Ungdomsstraff er en strengere reaksjon enn ungdomsoppfølging og er en egen straffart. Alternativet til ungdomsstraff er gjerne ubetinget fengsel eller de strengeste samfunnsstraffene. Ungdomsstraff idømmes av domstolen. Gjennomføringstiden kan være mellom seks måneder og tre år.

Gjenopprettende prosess

Ved å samtykke til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging forplikter ungdommen seg til å møte fornærmede i et gjenopprettende møte dersom fornærmede ønsker det. I dette møtet kan partene i fellesskap snakke ut om sine egne opplevelser og behov knyttet til lovbruddet. Sammen skal de forsøke å finne løsninger som kan rette opp den uretten som er begått.

Friomsorgen

Friomsorgen er det organiserte omsorgs- og tilsynsarbeid for lovbyggere utenfor anstalt, og navn på den etat som organiserer og utfører virksomheten. Friomsorgens viktigste funksjon er å føre tilsyn med lovbyggere som er i en strafferettslig prøvesituasjon, fortrinnsvis i forbindelse med betinget påtaleunntatelse, betinget dom, løslatelse på prøve fra fengselsstraff og sikring i frihet. Friomsorgen foretar også personundersøkelser på oppdrag fra påtalemyndigheten eller domstolene til bruk ved vurdering av straffereaksjonene, og er ansvarlig for administrasjonen og gjennomføringen av samfunnstjeneste. Videre yter friomsorgen sosial bistand til fanger i fengsler uten egen sosialtjeneste, og forestår hybelhusdrift og andre former for hjelpearbeid for klientene.

Tiltak

Innsatsområde 2

- Videreutvikle arbeidet i Politiråd etter nasjonale føringer
- Opprettholde og videreutvikle SLT arbeidet

Innsatsområde 3: Helhetlig kriseberedskap

Koronapandemien traff det norske samfunnet med stor kraft i mars 2020. Smitteverntiltakene som ble iverksatt førte til stengte eller sterkt reduserte tjenester i en periode. Mange uttrykte rask bekymring for konsekvensene karantene- og isolasjonsbestemmelsene kunne ha for sårbare grupper, herunder utsatte for vold i nære relasjoner, både på kort og lang sikt.

Situasjonen under koronapandemien - hva har vi lært?

Det finnes lite forskningsbasert kunnskap om omfanget av vold i nære relasjoner under koronapandemien. Hvordan volden har rammet ulike grupper i befolkningen, er foreløpig også dokumentert i svært begrenset grad. En kunnskapsoppsummering gjennomført av Folkehelseinstituttet (FHI) over eksisterende studier i OECD-land, bekrefter imidlertid funn fra forskning under tidligere kriser. Gjennomgangen viste blant annet en betydelig nedgang i innmeldte saker om mishandling av barn i flere land. Dette tyder på at mange barn og unge ikke ble fanget opp av tjenestene og ikke mottok nødvendig hjelp. (Nøkleby m.fl. (2020))

NOVA gjennomførte i mai-juni 2020 en studie av familievernet under covid-19 pandemien. (Øverlien, I.T og Gundersen, T.(2020)) Undersøkelsen viste at i familier med store utfordringer ble situasjonen forverret av de inngripende smitteverntiltakene. Det ble meldt om eskalering og ytterligere press i en allerede vanskelig situasjon. Dette ble særlig tydelig i familier der det utøves sterk kontroll og/eller vold, der fysisk avstand er viktig for at konflikter ikke skal eskalere. NOVA har også gjennomført en studie av barnevernets arbeid under koronapandemien. Studien tok utgangspunkt i intervjuer med ledere ved 20 barneverntjenester. Forskeren undersøkte hvilke følger koronapandemien fikk for barneverntjenestens generelle drift og organisering, og fant at tjenestene var proaktive. Den første tiden ble det gjort et betydelig planarbeid for å ivareta driften. Saksporteføljen ble risiko- og sårbarhetsanalysert for å avklare hvilke familier som måtte prioriteres i en tid med redusert drift. Saker om vold og overgrep ble gjennomgående prioritert og fikk, slik lederne så det, tettere og raskere oppfølging enn i en normalsituasjon. (Tveito, S.B(2021))

Når volden kommer i tillegg til andre forhold som kan være med på å gjøre livssituasjonen vanskelig, blir enkelte grupper ekstra sårbare.

Hva skal til for at tjenester fungerer optimalt under en krise?

Det er av avgjørende betydning at hjelpetilbudene så langt som mulig holdes åpne under kriser, og at rådene om å holde seg hjemme ikke gjelder for personer som har behov for beskyttelse og hjelp. Det er viktig at de eksisterende tjenestene på voldsfeltet har beredskapskompetanse og ressurser til å tilpasse ordinære tiltak til en ekstraordinær situasjon. Under en krisesituasjon, og en eventuell nedstengning av samfunnet, er det nødvendig å opprettholde de ordinære tjenestene i størst mulig grad og utøve tjenestene mer proaktivt overfor de mest sårbare.

Målet vårt er at tilbudet til voldsutsatte må tilpasses ulike tilleggsutfordringer – også i krisetider. Vi skal derfor sørge for at våre tjenester lager beredskaps- og kontinuitetsplaner for å håndtere ulike typer kriser, også i langvarige krisesituasjoner. Det innebærer å prioritere visse ressurser og personer og sørge for at nøkkelpersonell fortsatt kan holde de kritiske funksjonene i gang. Vi som kommune vil inkludere tjenestene til barn og unge i våre overordnede beredskaps- og kontinuitetsplaner. Dette arbeidet er påbegynt, og baseres på DSB veileder om håndtering av Covid-19.

Det er viktig at de eksisterende tjenestene på voldsfeltet har beredskapskompetanse og ressurser til å tilpasse ordinære tiltak til en ekstraordinær situasjon.

Tiltak

Innsatsområde 3

- Se på tilbud til voldsutsatte som må tilpasses deres ulike tilleggsutfordringer – også i krisetider.
- Lage beredskaps- og kontinuitetsplaner for å håndtere ulike typer kriser, også i langvarige krisesituasjoner. Det innebærer å prioritere visse ressurser og personer og sørge for at nøkkelpersonell fortsatt kan holde de kritiske funksjonene i gang.
- Inkludere tjenestene til barn og unge i våre overordnede beredskaps- og kontinuitetsplaner. Dette arbeidet er påbegynt, og baseres på DSB veileder om håndtering av Covid-19.

Innsatsområde 4: Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep

«Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn» er en nasjonal strategi for samordnet innsats fra Departementene. Regjeringen vil at barn og unge skal være trygge på nett, det skal være en samfunnsinnsats gjennom offentlig-privat partnerskap. Det er viktig med kompetanse og kunnskap for å forebygge overgrep og oppfølging av internettrelaterte overgrep. (Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn, Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021-2025))

I Norge ble det i 2019 alt i alt anmeldt 2 356 seksuallovbrudd mot barn, drøyt dobbelt så mange som i 2006. Mange av disse sakene er knyttet til nettrelaterte overgrep. Koronapandemien har forsterket truslene, og det har vært en økning i aktivitet på nettsider med overgrepsmateriale, på det mørke nettet og henvendelser til hjelpetelefoner. På nett kan man være skjult og man kan utgi seg for å være en annen enn den man er, og gjerningspersonen kan være i kontakt med mange hundre mulige ofre. Personer i Norge kan begå overgrep langt utenfor Norges grenser, eller barn i Norge kan utsettes for overgrep fra personer i andre land. (Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn, Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021-2025))

Ringerike kommune vil at barn og unge skal være trygge gjennom oppdatert og tilgjengelig informasjon og få råd om risikoen for overgrep på internett. Foreldre, lærere og andre voksne har også behov for gode, oppdaterte råd og veiledning.

For å lykkes med arbeidet med å forebygge og bekjempe internettrelaterte overgrep mot barn må hele samfunnet bidra- og vi må være samordnet.

Noen internettrelaterte overgrep barn kan utsettes for er:

- Barn som fremstilles i overgrepsmateriale på internett
- Barns som forledes inn i seksuell kontakt over internett, herunder seksuell utpressing.
- Barn som utsettes for overgrep som overføres, bestilles og direkte overføres på nett.
- Barn og unge som fotograferes/filmes mot sin vilje av jevnaldrende i en seksualisert situasjon.
- Barn og unge som frivillig deler seksualiserte bilder eller filmer av seg selv og deretter utsettes for press eller trusler.

Informasjon og råd til barn og unge

Barn og unge skal enkelt kunne få nødvendig veiledning og hjelp om risiko for å være utsatt for overgrep. Informasjonen må tilbys der barn er og der de allerede oppsøker informasjon. Barnehagen skal ifølge rammeplanen bidra til at barn utvikler et bevisst forhold til retten til å bestemme over egen kropp og respekt for andres grenser. På skolen skal elevene få kompetanse om hva vold og seksuelle overgrep er og hvor man kan få hjelp. Kritisksk medieforståelse er viktig og digital dømmekraft og digital sikkerhet har fått en tydeligere plass i skolen gjennom nye læreplaner fra 2020. Barn og unge søker etter tilpasset informasjon om seksualitet, kropp og helse. Risiko på nett og måter man utsettes for internettrelaterte overgrep endrer seg over tid og noen ganger raskt. Det betyr at

veiledningen må utvikles og informasjon må oppdateres deretter. Barn med minoritetsbakgrunn kan ha behov for tilpasset informasjon og det kan kreve en annen type tilnærming fra de som tilbyr veiledning. Noen grupper av barn kan også være mer utsatt og ha særlig behov for informasjon om tematikken. (Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn, Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021-2025))

Informasjon og råd til foreldre

Foreldre må forholde seg aktivt til barns bruk av internett og sosiale medier i hverdagen. De må vite hvordan de kan bidra til å avdekke om deres barn er utsatt og hvordan de best støtter barnet sitt. Undersøkelser tyder på at foreldre uttrykker mindre bekymring over barnas mediebruk i familier hvor barn og foreldre lett snakker sammen (Staksrud, E., & Olafsson, K, 2020). Det er viktig at foreldre gjøres kjent med gode informasjonskilder og at slike kilder også er tilgjengelig for de som har begrensede norskkunnskaper eller har liten digital kompetanse. Regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018–2021) har tiltak om informasjon om nettvett og internettrelaterte overgrep, i tillegg til andre tiltak som skal forebygge at barn utsettes for vold og overgrep. Barnehager og skoler er viktige arenaer for å nå ut til foreldre med informasjon om overgrepstematikk. (Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn, Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021-2025))

Innspill fra barn og unge er at de mener at det må gis god informasjon og reglene må håndheves. Voksne må vite om hva som foregår på nett. Det snakkes mye om at ungdom deler nakenbilder og at det er et problem, men det snakkes lite om hvorfor de gjør det.

Tiltak

Innsatsområde 4

Tiltak: Informasjon/Foreldrestøtte/veiledning

- Legge til rette for at barn og unge er trygge på internett gjennom oppdatert og tilgjengelige informasjon om internettrelaterte overgrep (samarbeid slt-politi)
- Barn og unges behov skal være utgangspunkt for innsatsen gjennom bruk av elevråd og ungdomsråd og vurdering av barns rettigheter.
- Sikre tilstrekkelig kompetanse om internettrelaterte overgrep.
- Legge til rette for at oppdatert kunnskap om internettrelaterte overgrep er inkludert i hjelpetilbud og tjenester.

Tiltak: Informasjon og opplæring om kunnskapsressurser, risiko og overgrep

- Informere bredt om ressursen www.jegvet.no, «Politiets nettpatroljes veileder», «Delbart» og «Dele er å delta» fra Kripos, Medietilsynet, «Vett på nett», dubestemmer.no og Ung.no.
- Sikre løpende oppmerksomhet om risiko knyttet til bruk av digitale plattformer og verktøy som brukes i barnehage og skole. Det kan være de digitale plattformene Foreldrehverdag, De utrolige årene, Medietilsynet og Politiet.

Viktige telefonnumre

Ringerike kommune	32 11 74 00
Kontakttelefon legevakta	116 117 Nødnr. 113
Kontakttelefon politiet	02 800 Nødnr. 112
Barnevernsvakta	911 14 600
Barneverntjenesten	32 11 74 00
Ringerike Krise- Kompetansesenter for vold i nære relasjoner	32 17 06 90
Helsestasjonen	32 11 74 00
Barnas Hus i Sandefjord	47 48 99 33
Overgrepsmottaket i Drammen	32 25 41 70
Senter mot seksuelle overgrep NOK Drammen	32 04 58 00
Alarmtelefon	116 111
Røde Kors, Telefon om tvangsekteskap	815 55 201
Nasjonal kontakttelefon for eldre som er utsatt for overgrep	800 30 196
IMDI	24 16 88 00

Kilder

Arbeidsmarkedsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-12-10-76?q=arbeidsmarkedsloven>

Barnehageloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64?q=barnehageloven>

Barnevernsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven>

BTI Ringerike <https://www.btiringerike.no/>

DSB veileder Covid-19 <https://www.dsb.no/hendelser/koronavirus/>

Dyrevernalliansen 2016
https://dyrevern.no/content/uploads/2019/10/Vold_mot_dyrogmennesker_2016.pdf

Folkehelseinstituttet <https://www.fhi.no/>

Folketrygdeloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19?q=folketrygdeloven>

Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn, Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021-2025)
https://www.regjeringen.no/contentassets/2915ff68eb2849edb3218055be32d8cb/strategi-mot-internettrelaterte-overgrep-mot-barn_uu.pdf

Forvaltningsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10?q=forvaltningsloven>

Helsepersonelloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64?q=helsepersonelloven>

Integreringsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127?q=integreringsloven>

Klinisk rettsodontologisk tannlegeerklæring nasjonal 2021
https://img8.custompublish.com/getfile.php/5115754.2898.t7wqtkksjuznsb/Anbefaling_oppdatert2021.pdf?return=www.tannbarnehus.no

Klinisk rettsodontologiske undersøkelser ved Statens Barnehus - veier til tverrprofesjonell samhandling til barnets beste - Den norske tannlegeforenings Tidende
<https://www.tannlegetidende.no/i/2019/10/d2e1062>

Konfliktrådsloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2014-06-20-49?q=konfliktr%C3%A5dsloven>

Krisesenterlova <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-44?q=krisesenterloven>

Kunnskapsløftet 2020 <https://www.udir.no>

Nasjonalt tolkeregister <https://www.tolkeregisteret.no/>

NAV-loven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-06-16-20?q=nav%20loven>

NOU 2020:16 «Levekår i byer» <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2020-16/id2798280/>

Nøkleby m.fl. 2020

Opplæringslova <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringsloven>

Privatskolelova <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2003-07-04-84?q=friskoleloven>

Sosialtjenesteloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131?q=lov%20om%20sosiale%20tjenester>

Staksrud, E., & Olafsson, K, 2020

Straffeloven <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28?q=straffeloven>

Tannhelsetjenestelova <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1983-06-03-54?q=tannhelsetjenestelova>

Tveito, S.B 2021

Velferdsforskningsinstituttet NOVA <https://www.oslomet.no/om/nova>

Øverlien, I.T og Gundersen, T. 2020